

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1919-cu il 21 aprel (Bazar ertəsi günü) tarixli 162-ci nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

1 – Jerex [xəşəm]	2 tara	
2 – Sudak [sıf]	3 tara	
3 – Şuka [durnabəliq]	16 tara	Vəzni təqribən 6,140 put
4 – Leş [çapaq]	43 tara	11 girvanke
5 – Sazan [çəkik]	169 tara	
6 – Som [naqqə]	52 tara	
7 – Vobla [külümə]	129 tara	

AZƏRBAYCAN

Düşənbə, 20 rəcəbül-mürcəb sənə 1337.
21 nisan 1919 sənə.Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi,
iqtisadi türk qəzetəsidirMəhəlli-idarə:
Bakı, Vorontsovski və Qubernski
küçələrini künçündə 4 nömrəli evdə
"Azərbaycan" idarəsi.

Telefon nömrə: 39-60.

Tək nüsxəsi 1 manat.

Türk və İslamla müfid məqalələrə
səhifələrimiz açıqdır.

Dərc olunmayan övraq iada edilməz.

Dərc edilən məqalatın mükafatını
idarə təyin edir.Abuna şəraiti:
Bakı üçün 1 aylıq 20 rubla,
2 aylıq 35 rubla, 3 aylıq 50 rubla.
Qeyri şəhərlər üçün 1 aylıq 25 rubla,
2 aylıq 45 rubla, 3 aylıq 60 rubladır.Elan fiat: birinci səhifədə satrı 4 rubla,
axırncı səhifədə satrı 3 rubla,
itən şeylər və yer axtaranlar üçün 2 rubla.

ELAN

1919 sənəsi düşənbə [bazar ertəsi] günü, aprel ayının 21-də, gündüz saat 11-də Azərbaycan Məclisi-Məbusanının iclası olacaq elan edilir.

ELAN

Ticarət, Sənəat və Ərzaq Nəzarəti bununla elan edir ki, aprelin 28-də gündüz saat 1-də Ərzaq Nəzarəti binasında Olqinski Küçə "Nasional" mehmanxanasında aşağıda göstərilən miqdar balıqlar hərrac ilə satılacaqdır:

A) Hissə-hissə:		
1 – Jerex [xəşəm]	2 tara	
2 – Sudak [sıf]	3 tara	
3 – Şuka [durnabəliq]	16 tara	Vəzni təqribən 6,140 put
4 – Leş [çapaq]	43 tara	11 girvanke
5 – Sazan [çəkik]	169 tara	
6 – Som [naqqə]	52 tara	
7 – Vobla [külümə]	129 tara	
B) Səld [siyanək]	1965 tara	Vəzni təqribən 5413 put

Göstərilən miqdar balıqlar hamısı bir yerdə və ya səldin hamısı iki partiya və qalanları isə əlahiddə satıla bilər.

Satılan balıqlar Vinner şirkəti zavodunun dondurma anbarlarında (İrevanski, nömrə 2) saxlanılır. Tətil günlərindən başqa hər gün səhər 9-dan 12-ya qədər bəxmək mümkündür.

Hərrac aprelin 28-i gündüz saat bir qədər bağlı paketdə göndərilən bəyannamələrlə olacaqdır. Bəyannamələrdə səldin ayrıca və qalan balıqların da ayrıca put qiymət göstərilməlidir. Qiymət rəqəmləri deyil, hərflərlə yazılmalıdır. Bəyannamə ilə bərabər səld üçün on min manat, qalan balıqlar isə iyirmi min manat zəlav verilməlidir.

Bundan əlavə, bəyannamə verənəlxə qanunların İstibat edici səmərəli dahi təqdim etməlidir.

Zəlav nəğı pulları, həmçinin mülki qanunlarda göstərilən qaydalar üzrə əvvəl-qeyri-məngələ də [dəşnməz əmlak də] qəbul olunur. Hərçün təsdiq edilmiş Ticarət, Sənəat və Ərzaq naziri tərəfindən olur.

Tətil günlərindən başqa hər gün saat 11-dən 2-ya qədər Ərzaq Nəzarətində 24 nömrəli otaqdan bir barədə lazım gələn müfəssəl məlumat almaq olar.

Nazirin baş vəkili: İsmə

OBŞESTVENİ SOBRANIYANIN
[BAKI İCTİMAİ YİGINCANDIN]
YAY KLUBUNDA

Düşənbə [bazar ertəsi] günü aprel ayının 21-də Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi tərəfindən sərəqi mürasimə tərtib ediləcək. Müsəmirinin sağa təməşaları ilə üçün Hacıbəyli Qardaşları Milliyyətinin mahir aqlardan dəvət edilmişdir.

Kiçici hissədə kabare olacaq.

Tamaşə başlanacaq axşam saat 8-İN yarsında.

Faxri müdir:
Hacı Zeynalabdin Tağıyev
Müdiri-məsul:
Cəmiyyətin sədri Qasim Qasimov

ELAN
"ÖVRAQI-NƏFİSƏ"

"Övraqi-nəfisə" məcmuasına bu gündən etibarən əbənə dəftəri açıqdır: Bakı üçün bir nüsxəsi 5 rubla, qeyri şəhərlər üçün nüsxəsi 8 rubla. Məcmuaya ədəbiyyat və sənəyi-nəfisə [incəsənət] dair yazılan məqalələr qəbul olunur. İdarəetmə səhər saat 12-dən 1-ə qədər açıqdır. Məhəlli-idarə [redaksiya ünvanı]: Bakı, Qubernski küçəsi nömrə 43-45. Qəzetə və jurnal satacılara manatə 20 qəpik güzəşt edilir.

ZAQAQFAZIYA KONFRANSI

Aprelin 25-də Zaqaqfaziya cümhuriyyətlərinin bir konfransı əqd olunacaqdır [keçiriləcəkdir]. Bu konfransda Azərbaycan, Gürcüstan, Ermanistan və Dağıstan cümhuriyyətləri iştirak edəcəklərdir.

Konfransda müəvziyə-bəhs [müzakirə] olunacaq məsələlər:
Gürcülər tərəfindən vəhə olan təkliflər:
1 - Gömrük məsələsində bir taqım mütaəqəb [qərsəlilik] imtiyazlar və ittisalət [vaxtınq, birlik] vücdə gətirmək;
2 - Dəmiryol, posta, teleqraf üçün ümumi tənzim və tənsiq [nizamlaşma və qaydayla əməl] idarəsi təşkil etmək və;
3 - Müstəqil para qurmaqdır.

Azərbaycan hökumətinin təklifi ilə aşağıdakı məsələlər dəxi konfrans müzakirətinə vəz edilmişdir [müzakirəyə pənarılmışdır]:

- Hüdd məsələlərinin etilaf üzərinə [uzlaşmayla] həll və həll edilməsi; taqirdə bitərəf bir həkəmə [arbitra] mürcəat ilə həll edilməsi;
- Cümhuriyyətlərin mütaəqəb [qərsəlilik] olaraq yek-digərlərini təsdiq [bir-birlərini tanıması];
- Xərici hücumə qarşı müdafiyyə-müstərəkə vəsillərlərin təkmil [birgə müdafiə vəsillərinin işləyib hazırlamaq] və Yevropa məhəllil [dairələrini] qarşısında istiqlalimizin müdafiəsi üçün müstəqil və mütaəqəb bir bəyanatın bulunmaq;
- Canub-Qərbi Qafqaziya hökumətinin dəxi məzkur [dəyilən] konfransa iştirak etdirilməsi.

Müvziyə-bəhs olunan məsələlər, mühtərəm qəreim [xücaqların] gərdüyü kimi müühüm məsələlərdir. Zaqaqfaziya vəziyyəti siyasiyyə və milliyətinin təmini üçün bir əvvəl həll lazım gələn ən böyük məsələlərəndir.

Zaqaqfaziya bənə qədər müxtəlif millət və cinslərə maskun olsa da, vəziyyəti-coğrafiyası etibarən ilə iqtisadi bir vahiddir. Qafqaziya silsiləyi-cibalı [dəğ silsiləsi] ilə mühafizə olunub da bir tərəfi Qərnəndə, digər tərəfi isə Kəspi dənizinə dayanan Zaqaqfaziya, cənubda nöqteyi-nəzərdən bir vahiddir.

Zaqaqfaziya bənə danizdən o danıza qədər vəslə edən [birləşdirən] böyük dərə başdan-başa bir dəmiryol ilə bitişdirilmişdir.

Zaqaqfaziya ən böyük nəhrini təşkil edən Kür nəhri ilə bu nəhrin digər şaxəsini təşkil edən Arax nəhri kəza [həmçinin] Zaqaqfaziya cümhuriyyətlərini müstəqil bir surətdə vətənsavmaqdadır.

Bakı ilə Batumun müsbəhat [oxşarlığı] yalnız adlarının ahangində deyildir. Zaqaqfaziya bənə iki müntəhas [iki uc] yek-digərinə iqtisadən dəxi mərbətdür [bağlıdır].

Bakının nəfəri bir tərəfdən Astraxanə gedişə də, digər tərəfdən dəxi Batum axır. Həm sözün təmənəsi ilə axır. Məlum olduğdu üzrə Bakı-Batum yalnız dəmiryol ilə deyil, neft borusu ilə dəxi vəslə edilmişdir [birləşdirilmişdir].

Qara dənizlə Kəspi dənizi arasında ola bərazi üzərində təşəkkül edən hökumətlərin iqtisadiyyatı bir olduğdu kimi, siyasiyyatı da yek-digərinə bağlıdır. Bu hökumətlərdən birinin istiqlalına rəxna [zərər] gələr və yaxud onun yerində kəndisindən başqa hökumət otursə, o zaman digər hökumətlərin müstəqil qalacağını təsvir əyləmək mümkün deyildir. Tarix dəxi bunu isbat edə gəlmişdir. Bir əyağı ilə Gürcüstanda duran Rusiya az cəkmədi ki, bütün Zaqaqfaziyanı istila etdi. Bu bir haqiqəti-tərixiyədir. Sərəqi Zaqaqfaziyanı istila edən türk və iran qüvvətləri Gürcüstanı dahi rahat buraxmışlar. Bu da bir haqiqətdir. Şimdiki halda dəxi Denikin bir tərəfdən Gürcüstanı, digər tərəfdən də Dağıstanı təhdid edir ki, bu təhdidlərin bizi qarşı olduğunə hamımız biliriz. Şu sırada Gürcüstanın, məsələn müstəqil qalması Azərbaycan istiqlalının müdafiəsi üçün bizim olduğuna kim şübhə edə bilər. Gürcüstanın bizi və canub-qərbi islamı qarşı əylədiyi bədərtaqlığına rəğmən biz mənəfiyyəti-ümmiyyəyə nəminə yəne Gürcüstanın istiqlalı tərəfdəniz və bunun xətrinə hətta, əlbəttə, haq və hüququmüzdən dəyil, mənəfiyyə-iqtisadiyyatımızdan və xəziyyəi-milliyəmizdən bəzi fədakarlıqlar və müavinətlər lazımsə, əlbəttə, əsrişəməyiz.

Ermanistan Cümhuriyyəti ilə kəza ərazimə mövcud olan bütün itxilafə və itxilaf-hissü-nəzərə [hissəlisrimiz və başlanırmiz ərsəndəki fərqliliyə] rəğmən bir əvvəl ənləşib, keçmişləri tarixə və müvəriyyətlərin [tarixçələrin] müəhəkiməsinə buraxaraq, bugünkü vəziyyətimizin təyidinə [təsdiqlənməsinə, möhkəmləndirilməsinə] həsr-i vaxt etmək tərəfdəniz.

Gürcüstan ilə Ermanistan Azərbaycan hökuməti tərəfindən vəqə olan təkliflərdən Canub-Qərbi Zaqaqfaziya hökumətinin konfransə haqqi-iştirakını rədd əyləmişlərdir. Hər nə qədər məzkur hökumətin başına gələn qəza – bu hökumət ingilisslər tərəfindən dəğdilmiş və əzəsi [üzvləri] həbs edilmişdir – artıq bu təklif üzərində israr etmək üçün bir tutalığı [əsas] buraxmayırsə, bu, bərkə mühaqqəqdır [şübhəsizdir] ki, yarım milyonda ziyadə inqəs və vətəndaşlarımızın mü-qəddərlərini Gürcüstan ilə Ermanistan hökuməti yalnız öz əralarında həll etmək istər və bu xüsusda yerli əhəlinin rəi və iradəsinə etibar etməzərsə, təbiiyədir ki, kəndliləri ilə bütün məsəli-mühimməni [vəçib məsələləri] soyuq bir qanla otuруб da hall edə bilmək imkanı biz mürəxxəslərdən [nüməyəndələrəndən] ötrü bir dərocəyə qədər çətinləşdirir.

Məttəəssüf [təəssüf ki], cərayəni-əhvəl [hadisələrin gediş] öylə göstərir ki, Ermanistan ilə Gürcüstan mürəxxəsləri [nüməyəndələri] bu məsələdə, yalnız bu məsələ deyil, ehtimal ki, digər bir çox məsələlərdə dəxi ənləşmiş olaraq konfransə gələcəklərdir. Hər halda ümid edə bilərik ki, onları bu ənləşdirilən məsələlər Azərbaycan həyatı mənəfiyyətlərinə qarşı əqd edilmiş [bəğlənmiş] bir ittifaqdan ibarət olmayacaq. Olsa bəla, konfransdə məsələlər etilaf [uzlaşma ilə] həll olunaçağında, böyü bir bəlkün hər halda iş etilafə deyil, itxilafə vərdəcəklərini Gürcüstan və Ermanistan diplomatlarının da təqdİR edəcəklərini təsavvür edəriz.

Qənsü dövletlərin bir dəfa dəxi əralandılanda məsələləri dostluq və etilafə həll edəcəklərini inənməq istəyir. Çünki bu dövletlərin dığər olduqları böhranı-iqtisadi və siyasi o dərocədə məsədlir [təsirişdir] ki, arada mövcud hər nə uyşulmaz və bənləşməz mətləblərin qəldinməsinə icab edir. Burayə gedən mürəxxəslər itxilaf nöqlərindən ziyadə etilaf xətrəlini bulmalı, o surətə çəlməklərdir.

Gömrük məsələsi yoluna əyülməli, yek-digərinə qarşı təshilat göstərilməlidir [işlər ənsənləndirilməlidir; şərtlər yüngülləşdirilməlidir]. Əlbəttə ki, bu təshilat cümhuriyyətlərin məzhan birliyi üzərinə təhmil olunmaq [yükənmək] surətİ ilə həll olunmamaz. Müstəqil para qərxmali, ayr-ayrı kağız paralar qərxmaldən bəlkə də vəz keçməlidir. Faqət bununla bərabər bilməlidir ki, hər kəs müstəqil paradan kəndi qərlinə görə istifadə əyləməli, qənsusun cibindən xərcləmək niyyətlərini ətməlidir.

Hüdd məsələlərinin bir əvvəl həllinə bəximəli, bu məsələlər həll olunarkən, şübhəsizdir ki, qəvmiyyəti prinsipi ilə iqtisadi və coğrafi əsaslarə dəxi öz qətməməlidir.

İttifaqlı məsələlər həll olunduqda və, müstəqil dövlətlərin müstəqillərini müstəqil müdafiəsinə, müstəqil dövlətlərin müstəqilliyinə [böyük dövlətləri] qarşısında bəyanatda bulunmaq və yek-digərinin rəsmi surətdə tanımaq məsələləri ötrü-əzliydən həll olunur.

Aprelin 25-də toplanacaq Konfransın müvəffəq olub-olmayacağı bittab [təbii ki], konfransə iştirak edən dövletlərin dərocəyi-səmmiyətlərindən və bir dərocəyə qədər da bu hökumətləri təmsil edəcək mürəxxəslərin həssniyyəti və məhərdətlərindən əslİ bir məsələdir.

Faqət əfkarı-əmmənin [ictimaiyyətin] bu məsələdəki ərzu və həssiyyətinə tərcümən olmaq istərsək, mürəxxəslərimizin Konfransdan boş qaytınmamağı və qüvvələri ilə say etmələrini itar ədəlim [xətriləndəlim].

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

"D. V." qəzetəsinin yazıldığına görə Petroqradi hal-həzrədə Yakovlevə nam [ədli] məktubun bir əvvəl idarə edilər. Bu xəbər Petroqradi bir həll salms və Petroqrada o qədər fənaqlığıq icra edilər ki, əhəli şahərdən qəyir. Petroqrada üsyanı-ümmənin qarşısına qəxməq üçün orada dəxi 50 min nəfər lətiş qoşunu saxlanı.

Bölvəklərin məğlubiyyəti

Omskdan xəbər verilir ki, Perm cəhəsinə Kolçək qoşunlarının müvəffəqiyyəti irəliləyir. Qoşunlar Kama çayından keçib İdil nəhrinin qolunda bölvəkləri təqribən əyləniblər. Bölvəklər Qlazkar sənətinə rəqib edilər [geri çəkildilər]. Bölvəklərdən 37 min əslir alınb. Bölvəklərin Üçüncü Ordusu hərbi iqtidarından dəzülümündür.

* Amsterd [Teleqraf] "Telmas"ə Rusiyanın Nyu-Yorkdan xəbər verildiyinə görə, orada işz əməllər [fəhələrlər] iqtisad salmağa başlanmışdır.

SÜLH ƏTRAFINDA

Sülh müzakirəti qurtarmaq üzəridir. Sülh məsələsində o qədər irəlİ gedilmiş ki, Vilson bütün məsələlərin qəti surətdə həll edildiyini ətraf əyləmişdir. İtaliyyə təklif edilmiş ki, müvəqqətin Fiumedan istifadə etsin. Lakin İtaliyyə bu vəxtə qədər rızəsini göstərməmişdir. Sülh Konfransı bu məsələni həlləlik qəti əyləməmişdir. Ola bilər ki, Fiumenin İtaliyyəyə mütləq edilmiş [bir-ləşdirilməsi] məsələsində İtaliyə ərsuzənə konfrans rəz olsun.

London – Böylə xəbər verilir ki, çüme günü konfransda Adriatik dənizi məsələsində başla [vəçib] ümum məsələlər həll edilmişdir. Yəne həman mənbədən vəzil məxərəkə nəzərdən, həman gün qəflətən sülh danışıqlarında bəzi müşkülət tərimmişdir. Ona görə də Almaniya nüməyəndəsinin dəvət etmək təxirə vərmişdir. Almaniya 2 il müddətdə 5 milyon dollar Müttəfiqlərə pul uğradmışdır.

London – Veymardan əlmənlər xəbər verilir ki, Almaniya hökumətinin başpisi Şeydeman Milli Məclisində demisdilər ki, sülh müəhidənəməsi [səziş] əlmənlər tərəfindən əməli edilməklər, Almaniya millətinin] mənəfiyyəti gəzlənəcəkdir. Əlmənlər istəyərlər ki, millətlər müxtəlif firqələre, ittifaqlara bölünməyi birləşsələr. Almaniya həç bir vaxt müəsdə etməz ki, Rusiya Əlməniyənin dəxilə işlərinə müdxələ etsin. Hərgəh, Rusiya bölvək təbliğatını tərk edərsə, Almaniya kəməli-məmmuniyyətlə rus əhalisinə əlini uzadaçaqdır. Fransə ilə Almaniya ələqəsinə gəldikdə, Əlməniyənin ərsuzə sülhü bərpa etməkdir.

Şeydeman nitqinin bir yerində qeyd əyləmişdir ki, əvvəl Əlməniyənin riza göstərdiyi sülh şəraitinə müğəyir [zidd] tərtib edilən müəhidənəməni [səziş] Almaniya əməl etməyəcəkdir. Hal-həzrədə Əlməniyənin başqa hissələrində[n] qəti-ələqa etmiş [ələqəsini kəsmiş] olan qərbin ticarət və ziraət [kənd təsərrüfatı] işlərindəki əhəmiyyətləri nəzərə əli, oranın əzd edilmişini tələb edir. Təzliklə əblukənin [blokadənin] qəldirilməsinə və ərzəğın gətirilməsinə Əlməniyənin əşədd [şiddətli] əhtiyac vərdir. Almaniya öz düşmənlərindən xammalların gətirilməsini gözləyir. Bunları ələmaq üçün Əlməniyənin kredit əhtiyacı vərdir.

RUSIYANIN SÜLH TƏKLİFLƏRİ

Məlum olduğdu üzrə Nikolay zamanında Çar hökumətinin Əlməniyyəyə mürcəat edərək sülh təklif əylədiyü şeylərlə şiddətlə dövrənlər əyləmiş, hətta məzkur [dəyilən] hökumətin şüqətu dəxi bu təkliflə ələqədər göstərilmişdir. Bu kərə ələn İstanbul qəzetələrində gərdüldüyünə nəzərən "Morninq post" ingilis qəzetəsi bu məsələ haqqında aşağıdakı təfəsilat nəşr edir:

"Pester Lloyd" qəzetəsi nəşr əylədiyi bir silsiləyi-məqalədə [məqalələr silsiləsində] 1916 sənəsi sənəbarında və 1917 bəyətində [başlanğıcında] Rusiyanın Dövlət-Markəziyyəyə [Markəzi Dövlətlərə] sülh təklifində bulundugu bəyan edilər. Bu təklif Sofiyada, Vyana da, hətta Berlində ruyi-qəbul gərdüdü [müsbət qarşılandığı] halda, əlmənlər qarəgəhi-ümməsi, yəni general Lüdəndorf tərəfindən rədd edilmişdir. İlk təklif 1916 sənəsi təşri-əvvəlində [oktyabrında] Rusiya sarayı-krəlis [kral sarayı] tərəfindən bitərəf bir zətt dəlalətİ ilə vəqə olmuşdur. Bu təklifdə şarədd Almaniya İstanbul xüsusunda Rusiyanın nöqteyi-nəzarini tərvic edəcək [rəvac verəcək] olarsə, sülh dərhəl əqd ediləcəyi və təhti-ışğaldə [işğal altında] bulunən Avstriya ərsəzinin iada olunacağı [qaytarılacağı] bildirilmişdir. Bolqar kralı bu təkliflə müvafiqəti etmiş [tərəfdar olmuş] və Avstriya-Məcarstan qarəgəhi-ümməsi onu nəzəri-ətibarə əlməşsə da, əlmənlər qarəgəhi-ümməsi surət-i-qətiyyətdə rədd əyləmişdir.

1917 sənəsi kanuni-səninin [yanvarın] 24-cü günü əyni bitərəf zətt Rusiya sarayı-imperatorisinin [imperatorluq sarayının] ikinci bir təklifini təbliğ etmişdir. Məzkur [dəyilən] təbliğ bərəcəvəti faqarət məhtəvi idi [şəğəddə mədəlləri əhtinə edirdi].

"Soğd Dövlət-Markəziyyə məqul [qəflətənb] bir sülh təsisi üçün lazıq gələn şəraitə surət-i-səmmənədə münaqışə etmək – ki, bizi buna həsriz – və keqən təşri-əvvəldə [oktyabrda] dərmian ətdiyimiz şərtlər [irəli sürüdüümüzdə şərtlər] qəbul əyləmək ərzu edərlərsə, kəndliləri də vəzəh şərait [qəç şərtlər] dərmian əyləməlidər. Biz keqən təşri-əvvəldə dərmian ətdiyim təklifə mərbut [bağlı] qəlvir. Buna müqəbəl Dövlət-Markəziyyə dəxi sariş [qəç-qşkər] təkliflər dərmian ətdirilərdir."

Nəticə yəne əyni oldu. Əlmənlər qarəgəhi-ümməsi təklif-vəqəni [edilən təklif] şiddətlə rədd etdi. 1917 sənəsi martında sarayı-imperatoriyyə mənsüb bəzi məhəllil [dairələr] tərəfindən üçüncü bir təklif vüqu buldu. Qəbuldan imtina edən yəne əlmənlər qarəgəhi-ümməsi oldu. Bundan bir həftə sonra Rusiya itxali zühür etdi və çər xəl edildİ [taxtdan salındı].

1917 sənəsi nisən [aprelin] 26-da çər ələsinin bəzi ərkəni tərəfindən müxtəlif kimsələrin dəlaləti ilə əyni bir təklif dəxi vüqu buldu. Bolqar kralının Müttəfiq hökumətdə vəqə olan mürcəati-əkidi-bəli [təklifi mürcəatları] və kont Çərinin kral Şəria təqdım etdiyi müxtəir [yazılı qeyd] vəziyyətin Vyana da və Sofiyada qəyat əyl müəhimə edildiyini isbat edir. Məməhif [bu bəxməryayda] Lüdəndorf rədd xüsusunda israr etmiş və ümmü sülhün təəssüsünə məməl olmuşdur.

QƏZETƏLƏRDƏN

İtaliya-Serbiya

Serbiya ilə İtaliya arasında olan münəsbət kəskin bir halda qalmışdır. Dalməçya məsələsi irayi-əmən [referendum] ilə həll ediləcəkdir. Dalməçya şərhində İtaliya güclü dəstəklər saxlamazdır. Bütün Serbiya ordusu silah əltdürədir. Romanıya ilə Serbiya arasında olan Banəta məsələsi bəla gərdürür ki, Banətanın Serbiyyəyə mütləq əlməs [birləşməsi] ilə həll ediləcəkdir.

Verilən xəbərlərə görə, İtaliya Müttəfiq dövletlərə çətan Avstriya donanmasını Serbiyyəyə verilməsi əyləhdindir. İtaliya hökuməti Serbiyyə xəbər vermmişdir ki, hərgəh 7 günün müddətində Serbiya əsgərləri Dalməçya şərhədindən çəkilməsələr, İtaliya sülhü Serbiya ilə müharibə halında həssədəcəkdir.

Bərdən xəbər verilir ki, Serbiya ilə İtaliya arasında olan siyasi münəsbət qəti edilmişdir [kəsilmişdir]. Nüməyəndələr geri dəvət edilmişdir.

İngiltərənin bərcu

Bərdinvin Avamilər Kəmərsindəki deklarasiyasına görə İngiltərənin milli istiqrət [bərcu] fevralın 1-ə qədər 182 milyard 350 milyon frank miqdarında imiş.

Petroqrada adəməti yeyirlər

Şimal-qərbi cəbhə komandanı general Yüdeniçdən Baş komandanə nəminə ələnlər bir məktubda Petroqraddın şimdiki əhəli haqqında dəhəşəti xəbərlər yazılmışdır. Petroqradda əqlı o dərocəyə çətmisdilər ki, əhəli adəməti yeməkdədir. Bu əti də çinlilər bəzərdə dəna əti adına satırırlar. Bu əti güllənən ədəmənlər ətirdir.

Bijeraxovun dəstəsi

Aprelin 10-da Kuban nəhiyyə idarəsində hökumət rəisi Süsqov Bijeraxov dəstəsi haqqında məruzədə bulunmuşdur. Onun dediyinə görə, Bijeraxov dəstəsi Bakıdan Kubana gətərməli imiş. Lakin Batumda ingilisslər dəstə nəəlnikinə demisdilər ki, dəstənin siləhini təslim etməlidir. Bu siləh də Soçi hədisəsi təsviyyə edilənə [arədən qəldirilənə] qədər Gürcüstan cəbhəxənlərində, dəstənin öz qarəqlu altında saxlanılmışdır. Dəstə nəəlnikii ingilisslərə demisdilər ki, üzən müddət ingilisslərə yənbəyən müharibə edən dəstə öz siləhini həç kəsə verməz. Bu əhvəldən sonra dəstə nəəlnikii müavinət [yardım] üçün Canubi Rusiyada olan müsələn [siləhli] qüvvə Baş komandanlığınə mürcəati etmişdir. Müəxəbratından [xəbərləşmədən] sonra aprelin 4-də ingilisslərdən məlumat əlmışmişdir ki, Bijeraxov dəstəsi siləhi ilə bərabər Novrossiykə gətdə bəli. Aprelin 10-da dəstə Novrossiykə vəzil omlak [çətməli] imiş. Oradan da Yekaterinodda gəndəcəkdir.

Qafqaziya üçün məl

İngiltərənin "Kunard Layn" nam parəşod cəmiyyətinin Tiflisdəki nüməyəndəsinə silməz teleqrafə xəbər verilir ki, İngiltərədən üç parəxod çəxmisdilər. Bunlar Qafqaziya üçün çürbəcür məl gətirilər. Bugünlərdə parəxodlar Batumə varid olacaqdırlar [çətaçaqırlar].

Soçi nəhiyəsində üsyan

Tiflisdə əlmış məlumatə görə, Soçi nəhiyəsində Könüllü ordu komandanlığına qarşı əhəli üsyan əyləmişdir. Bu üsyanə Könüllülərin irticakarə hərəkətləri bəis olmuşdur. Eştidiyimizə görə, gürcülər Könüllü qoşunu neqə mənzil qovmuşlardır.

DAĞİSTAN ƏHVALI

Dağıstanlılar kömək

Dağıstanlılar fraksiyaların bürosu sədri Əhməd Tsalikov və Tersk əbləstə Xəlş Sürəsinin səbiq sədri Y. Boqdanov tərəfindən Gürcüstan Demokratik Cümhuriyyəti hökumətinə bu aşağıdakı məzmununda bir ərzəhl vermişdir:

"Dağıstan millətləri və Şimali Qafqaziyanın rus əhalisi, kəndlilər və fəhəllər böyük Rusiya inqilabının fütuhətinə [nəililəyətərlərin] üzən və millətlərin milli istiqlalıyət suarına rixsənd edən Denikin dəstələri mübarizəsində əqə axıtmaqdadırlar. Şimali Qafqaziya Zaqaqfaziya sülh müqəddərləri həll edir. Bilətxəir [taxirsəlinmədən] cəddi hərəkət zəməni çə

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1919-cu il 21 aprel (Bazar ertəsi günü) tarixli 162-ci nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

Rusiya yaşayın bilümm [bütin] əhali zənciri-əsarətdən xilas olduqları cəhətdən sad oldular və bunlarla barabər Rusiya sərhadlərindən o üzdə yaşayın millətlər – ki, daima Rusiya çahangirlərinin hücumuna maruz qalırdılar – onlar da sad oldular. Misal üçün götürilən Keyxosrov, Keykavusun, Firdevsinin, Sədinin, Hafizin, Xayyamın və sair müqəddəs zatların vəpəni və yurdu olan qoca İrən saltənati ki, əsüdə nəfəs almağa imkan tapdı.

Cahangirlərin qoca İrən bədaninə batmış zəhəri digləri əxrə inqilab kəlbətinə ilə çəkilib qxarıldı. Tehrandakı Millət Məclisinin dağıdılması, bəzi Məbusan [Parlament] əzalərinin [üzvlərinin] əslimsə, əşura gününü hüriyyətparvar mücəhid və müctəhid Siqatülsəlamin böğazına Tabrizdə yu keçirilməsi və ən əxrdə cümlə müsəlmanların müqəddəs ziyarətgahı olan Xorasadankı İmam Rza əleyhissalamin rəhəy-i-mübarəkli həyəsizinə topa tutulması ümid edirmə həç vaxt və heç bir zaman müsəlman aləminin xatirindən çxməyəcəkdir.

Bizim millətimizin ümumi və insaniyyət bəyramında iştirak etməyə qalmırdan, ağır zəncirdən boyundna qalan yarıya bir dəfə əzad ol çəkəndən, darhal bədxahlarını bizə irticaq, əksinqilabç, hətta müsəlmanların silahlanıb da rusları qırcaqları kimi finə və fəsadları hər tərəfə yayıldı. Nahaqdan yayılan bu çürə böhəntənin natiqəsinə olaraq hüriyyətin işığı günləri biza qarşı qarılqışdı. Zülüm, qət və qarətə sürü edildi [başlandı]. Bunları quranlar, icra edənlər haman saltad əlbəsisinə gircə milli ədəvət üzərində müəttəsbəli [təəssüblüklə] oldı.

Hər bacısından qayıdıb dəmiryolları əvlərinə rəvan olan saltadlar qəbəcəhənə rast gəlmə Azərbaycan türk xalqını atəşə və qılınca tutdular. Bunlarla baham erməni ordusundan da hissələri, özləri bolşevik, mənşevik və srednevik ədləndirilmənin hənəməni bu işdə iştirak etdirdilər. Bu çürə hərəkatların natiqəsinə əxrdə Bakıda 1918-ci sənədə Mart hədisinə vəqə oldu və bu hədisdə 10 min Azərbaycan pəyxtəminin əlşizayəcs əhəlisinin qanı axıdıldı.

Məəttəəssüf [təəssüf ki], bu orqanı faciədə başpözəz rus saltadlarından savayı Bakıda ki, erməni qəvəsinin saltadları da nədənsə birdən-birə dönüb bolşevik olub, bolşevik bayraq altında iştirak etməkdə idilər.

Qərbiə burasirdi ki, Bakıda erməni qəvəsinin üzvlərinə tutduqları bolşevik məxasqının əhri hələ qurumamış, öz zərbələri birinci növbədə müsəlman zəhmətkeş və fəhləsinin üzərinə saldırdılar. Bas o zabanda demokratiyanın böyük əsaslarını ədlərinə şüar və əsas ittiyəz [qəbul] edən cənbələr nərədə idi ki, pəyxtəmximzin küçələri fəhlə meyitləri ilə dolu idi? Məqar vaxt və zaman yetmişməmişdir ki, üzdlərinin müsəlman kanəna atilib sədaqət və qərdəqləqə bir-birinə yardım edib, yərdə millətlərin rifahi-halı və sədaqət üzün müctəhid [birgə] işləsənlər? Aşkarə ki, erməni qəvəsinə bolşevik ədə və bəyğənədən istifadə edib milli ədavət üzərindən müsəlmanlara atəş açmışlardır.

Şühəsis, erməni qəvəsinin bu çürə düşmənanə hərəkatı iki qəvsi millətin ərsində dostanə əlaqə əmalə gətirməsinin dəhə də çətinləşməyinə məydan açdılar. Halbuki bu iki millətin anlaşıq və salim [sağlām] fikrili ziyədləri daima sülh və müssəlmatlı [amin-amanlı] qaymətiyə arzukes əlmaqələ sədaqəti hər-birillə müttəfadifan işləməki yüntəindəndirlər. Faqət heyəht ki, hənəm yarıları qurduqları ki, onlar yavaş-yavaş səlğalmaqədə idilər.

(Yenə var)

Adil xən Ziyadın

ODESSANIN SON GÜNLƏRİ

Bolşeviklər Odesanı aldıqdan sonra iki gün orada qalmış və bugünlərdə Bakıya varid olmuş [gəlmə] bir şəxs Odesanın son gün-lərini böylə təsvir edir:

Aprel ayının 2-də səhər əsüdə idi. Haman gün əxşam "Vecerniy çəs" qəzetindənin Canbı Rusiyada olan Müttəfiq qəvəsinin Baş komandanının ənanı dərc edilmişdi. Baş komandanın haman əlanədə Müttəfiqlərin Odesaya ərzaq yetirmək imkənində bulundumlarıydı. Ona görə də Odesanda işsiz uşakların qıxncalaqənin bildirdi. Aprelin 3-də Odesada qıxan qəzətlər əq sülənərlə nəşr edilmişdi. Faqət bu əlamətdən Odesa əhəlisi, Lənkəranşə Kababinəsin düşündüyünü və bolşevizim ideyasının ətrafda [üstün] gəldiyini ənzəsə də bilirdilər. Böylə əq sülənərlə ilə qəzətlərin çuxəsi Odesa əhəlisinə 50 günlük bəyğənə salıb, bənkərlə hücum edərlər ki, oradan pulları ənsinlər. Bu xəbərlər çıxdıqdan sonra çürəyin gırənəkəsi 40 manatə qaytdı. Kerenskinin minlik pulları üç-dörd min Ukrayna puluna satılmağa başlaşır. Saat 2-də Müttəfiqlərin və Kəvüllülərin qatnaşı [hərbi hissələri] vəğzaldan isələyə tərəf gəlməyə başlaşıb, sonra paroxod-lara əyləşirlər.

Axşam general D'Anselmin əlanları nəşr olunur. Guya Fransısan alınan əmnaməyə görə, Müttəfiqlər komandanlığı Odesanı tərk etməyə məcbur olmuşlar.

Şəhərdə həyəcən son nöqtəsinə varmışdı. Axşam saat 5-də Əməla Şürə əxbarnaməsi [xəbər bülleteni] nəşr olunur. O qəzətdə dənərlir ki, butən əməla Odesada qəlmək, Kəvüllü dəstələr kəvətləşidilməli, hər bir dövətli şəhərdən çxməmalıdır.

General D'Anselm cavab vermmiş ki, Fransısanın namusu fransız qəvəsinin ilə yan-yana müharibə edən Kəvüllü saltadların tərkisilə idilməsinə həç bir vaxt müsədidə vərənə. Buna cavab olaraq əmələnər ümumi tətil əlanı ilə qəzətdə nəşr etmişlər ki, nər bir qətrə su, nər bir gırənəkə çörək şəhərik burjuaz hıssinəsine verilməyəcəkdir. Əyri zamandə cəhbəhdə qəlməş olan Romanıya, polıyək, yunan qəvəsinə öz ərkəni-hərləri [qərarlaşdır] ilə ərkəni qeyb edib, başqən əyğələy silahlanmış əmələlər tərəfindən müharibə edilib qətləmə məruz qalmışlardır. Bu hissələrdən bəziləri şəhərə daxil olub küçələrdə Kəvüllü əsfərlərə barabər cəmləmə özlərini zülmi etdirdilər.

Bolşeviklərdən xülasə olmaqdan ötrü isləyə [İlimnə] o qədar ədəm əxmədi ki, işkələ bəni tənimməyirdi. Burada xulıqları və silahlı şəxslər dərüb, burjuvalar soyundurub qəret edirdilər. Axşam saat 10-də qəvətdə dövətətlər məhəllələrindəndə elektrıklar yanmağa başlanmışdır və sona məlum olmuş ki, general D'Anselm işyan ədəm əmələlərini tələblərinin qəbul etməyə rızasını göstərmişdir.

Aprelin 5-də şəhər Odesada yeni hükmət təqdim edildiyi ənləşirdi. Har yerdə, qarolvda Müttəfiq saltadın əvəzinə bolşevik qəvəsinin dəyənəmişdi. Bu qəvətdən, vəğzaldə əl bayraq qəkilib şəhərinin mühafəzəsinə Şura hükmətini, şüdəntərdə və yahudı dəstələri öhdələrinə götürmüşdü.

Aprelin 6-da general D'Anselm elan etmişdi ki, Qafqaziya tərəfinə getmək istəyənlik ingilis paroxodlarına əyləşə bilərlər. Ləkdəqlər və faytonqlar bu çəkhəçəkdən istafadəyə başlaşar. İskəland 200 şəxəz ədəməq dərmiş olub paroxadə aparmaq üçün ləkdəqlər ədəməşə 4000 manat pul alırdılar. Faytonqlar işə müxtəlif yərərdən vəğzələ gətirmək üçün 2000 manatdan 2500 manatadək alırdılar. Bəzən faytonqlar 5000 manat əmlışirdilər. Bu manatlar vərən şəxs dəyər ki, Odesada məhəmnaxandan çıxdığına cıbdına 7000 rublını vərmiş. Faqət paroxadə daxil olduqla 1000 rublənə parənə qalmış imiş. 6000 rublını faytonqlar, ləkdəqlər əmlışirdilər.

Odesada olan "Blaqorodni institut" un qızları da köçürdülər. Müttəfiqlərin paroxodlan Odesadan əzələşəddədə əl bayraq çəkmışlər imiş.

AXISKA FƏLƏKƏTİ ŞİDDƏTİLƏ DAVAM EDİR

Axıska müsəlman üzvlərinin gürcülər tərəfindən zabtı tamən ayandır. Bu qədar uzun müddətə hərəkatı-əşgəriyyə dürdülərənəm. On min əyayən qəvəsinin müsəlman kəndlərində, şəhərdə saxlanılmaqdadır. Guya Ərdəhan tərəfindən müsəlmanların hücum edirlər bəhənsəliş gün-gündən Qars torpağına illərkəməkdədir.

Bütün uyed əsgəri idarə altındadır. Gürcülərin irləməsinə, Ərdəhan, Öltü kimi sırk türklərini zabt etmələrinə ingilislər əşkarə surətədə yardım edirlər.

Kir-üz əy əvvəl, müsəlmanların tərəfinə meyl göstərən Sərvar vəya ömür hərəkatına mənan yardım edən ingilislər bu işdə kəs tərəfi, gürcüləri əyləşdirirlər.

Bir nəçə əy müqəddəm [qəbaq] ingilislərin gələrlərlərinə, tatlı sözlərinə iman, onlardan mərhəmət və himayə gözləyən biçərə

axışkallər bu gün ingilislərin gözləri qəbağında talan, qətli və məhv edirlər.

Yüzə yaxın müsəlman kəndi tamamilə soyulub soğana çevrilmişdir. 30-40 min kəndli bu gün əy, bir qəvpiyə məhtək qalmışdır. Bu qədar min nüfusun bütün yeyəcək buğdası, unu, öküzünü, inəyi, qoyunu, atı, əşşayı, yatacaq dəşşayı, qəb-qəzani tamamilə gücdə əşğarlı və köylüləri tərəfindən talan və yağma edilmişdir. On köyüd su gətirəcək bir əşşək, yumurtu qoyacaq bir tavuq buraxılmışdır.

Bütün camaatın son əpklärinə qədar zorla alınmışdır. 30-40 min kəndli bir aydan bərdir ki, tamamilə boş, qışmən yaxılmış əvlərinə torpaq və taxta üstündə yatmaqda, ölməyəcək qədar ordan-burdan bir zad tapıb, yənməz bir halda vaxt keçirməkdədirlər. Son vaxtlarda isə uzun açlıq təhəmmül edə bilməyib [qəza bilməyib], çoxu cürbəcür naqoxlaşla tutulub, gündə onlarla qətl olurlar.

Əğər böylə gedərsə, əx vaxtdə camaatın çoxu talaif olar və bu surətə Rəmişvilinin planı zəhmətəczə meydənə gəlməş olar. Bu gün Axıskaadan min zəhmətə qəçib Tiflisa, oradan da Gəncəyə gələn bir şəxs böylə ənlədir:

"Müharibə vaxtı yənə yaxşı idi. İnsan yə öldürür, yə ölər və yə əşir olurdu. Şimdi isə camaat çəkiləz bir bala, ölüməndə də bətar bir fələkat içindədir. Yeyəcəklə yox, yatacaq yox, yeyəcəklə yox, çoxuq ağlayır, ana inləyir, ata düşündür. İmad, bir tərəfdən imdad yox, hər kəs bir halda, hər kəs əç, hər kəs qeyrinin əlinə baxır. Hər kəsin ciyəri yanır, hər kəsin gözü yaşlı, hər kəsin boynu bükük, imidi sənək, ruhu düşkükdür. Həç kəs evindən çünib bəzərmiş, tərləsinə gələ bilməyir. Gürcü köylüləri müsəlman bağçələrinədə meyva əğaclərini tamamilə qıxənb götürürlər. O gəzəl Axıska bağçələrinin məhv etdirilər."

Kimsənin mane olmağa həddi yox.

Daima dövətlə müsəlman kəndləriniə məhtək olan əç gürcü köylülərinin ənbərləri taxılı ilə, əxrlərini hətəyən[q] daldı. Müsəlmanlar gəcələri rahat yatmağa əhəl bəzəmiş çəkilirdi. Gürcü əşğarları, gürcü köylüləri gəcələri dəstə-dəstə gətirdilər. Mərkəzəndə xəq köylü bir gəcə əlsun rahat qoymaydırlar. Axtarmaq bəhənsələ zərlə əpklärni açdınlar. Qalmış, saxlanmış son əpklärinin də ənlir. Bəzi yərərdə kişilərinə dustaq bəhənsələ bir evə və yə əxra daldırub əqclarını bağlayırlar. Sonra qız və gəllərləri bu evə yığıf İffətərinə vətşinəne təvəziyə rəvəşir.

Həsili, bu gün Axıska camaatı bir həldədir ki, çox ölmüşi həyatə tərçir edir və vaxtla əldə silah müdəfəzə edib ölmədiklərini min dəfə pəşman olurlar."

Budur, sosialist Rəmişvilii Hükmətinin və müsəlman dostu gürcülərin müsəlman kəndlilərini, demokratiyasının [xalqının] başlarına gətirdikləri bəla və fələkat!

Budur, sosialist maskası altında oyanan ən mənfur millətpərəstlik!

Budur, Nikolayın kazaklarından daha vətşinəne rəftər edən demokrat gürcü qəvəsinin!

Hükmət Axıska fələkatini yüngüllətmək üçün iki milyon pul buraxdı. Lakin bu iki milyon bu zamandə na puldur? İki milyon birca Əzər köyünün zərərini ödəyəmmək. Halbuki, ölməmək üçün çox çörəyə məhtək olan köy, bir-iki, on deyil, yüzləyəkdir. Hükmət ciddi müavinəti [kəməyi] düşündməyib ki milyon ilə ictimai [kəfəyət] edərsə, göz görə müsəlman camaatının qırlımsını arzu edir və bu iki milyon da göz böyümək üçün verilmiş bulundugunu söyləməyə həqiq qəzanmış olur.

Ümidvaram ki, gürcü əfkəri-ümmiyyəti [ictimaiyyəti] Rəmişvilii siyasetinə qarşı izhəri-nifrət ilə Axıska köylülərinin həyatini düşsünər, haqlərində həqiqi vətəndaşlıq məhəbbətini göstərər.

13 mart, Gəncə Ümidvər

BAKI BƏLƏDİYYƏSİNƏ DAİR

Qafqaz şəhərləri arasında öylə bir şəhər yoxdur ki, idarəsi bizim

Bakı şəhəri kimi bir çox şöbələrə bölünmüş. Məlum olduğumuz əzə-Bakı Bələdiyyə İdarəsi (uprəvasi) yəddi-səkkiz şöbəyə təqsim edilmişdir [bölmünmüşdür]. Hər şöbənin bir rəisi (idəra əzəsi) və hər raisin də özünə məxsus kərgizən və dəftərxanəsi mövcuddur. Böylə ki, Bakı uprəvasi biri-birindən ayrı yəddi-səkkiz müstəqil dəftərxanəyə malikdir. Hər dəftərxanənin yazcıları, məşinçilər, dəftərciləri və sair ənvai [cürbəcür] məmurları müəlhəzə olmas [nəzərə alınmas], burası uprəva deyil, Belçika kimi bir balaca hükmətin müəssisələrindədir ki, guya hamısı bir böyük imarətə cəmləmişlərdir. Filhaqqı [doğrudən də], həştad üç milyonlu məxaricə məhtək olmuş bir idarəyə uprəvamı yoxsa "balaca hükmət" kimi qəmə sazadır [münaşirədir]? Rusiyanın həngi bir şəhəri bir qədər məxaricə idarə olunur?

Bakı şəhəri 300 min nüfusa [həhəlyə] malikdir. Böylə olan surətədə həştad üç milyon məxaricədən hər nəfsə [adəmə] 300 manatə qədar pul düşür. Bir bu qədər pulu qəyib məxaricə ümdə səbəb bəhəlləşidir. Əyri iddia edənlər əç deyildirlər, lakin məncə buna bəs bir bəlaləq deyil. Sair səbəbləri də vardır ki, səbiq rus hükməti dövərindən belə müşahidə olunur.

Əvvəla, Bakı qəslənlərinin şöhrətpərəstliyi Yevropədə belə məşhurdur. Ad qazanmaq üçün bir manatlıq məxaricə istərlər ki, beş-on manatla tamən ətsinlər.

Cənibəsin qərərgəhi Tiflis şəhərində qlavəyə [Bələdiyyə İdarəsi sədrinə] dörd-beş min manat məvacib təyin edildiyi zamanlarda, Bakı qəslənlik Sarkis şəhərindən Rəveyskini gətirib ədlə 20 min manat məvacib vərdirilər. Halbuki o vaxtlar böylə məvacibləri ancaq vüzərə əhəl [məzahir] əla bilirdi.

İkincisi, bir şəxsin vəzifəsinə iki-üz və həttə dörd kişi ərsində bölib, hər birinə bir "uşaq payı" vərmişlər. Oudur ki, bu gün uprəva xidmətlərinin ədədi onlarla deyil, yüzlərlə sayılır. Məşhurların əzligi bir dəracəyə gəlmişdi ki, uprəva şöbə rəisəri saat 12-dən irəli təşrif gətirməzlidirlər.

Hər rais öz tərəfdarları üçün təbii və qeyri-təbii vəzifələr icad edərkər "uprəva qutablorından" ədədini bir dəracəyə gətirmişlərdir ki, bu gün onları məsarifinə həştad üç milyon manat pul tələb olunur. Təzə hükmətdə "sədaqət" göstərmək məqsədi ilə Bakı Bələdiyyə İdarəsi nəçə əy bundan irəli əhəliyə elan etdi ki, heç xidmətçiləri kanar edəcəklər. Uprəvamın bu hərəkatından na bəsil oldu? Rəvəşətə görə, bir bu qədər xidmətçilərdən ancaq 8 nəfəri məzəl [iş-dən əzad] olunduşmdu!

İştə, hükmətin məddi müavinətinə məhtək qalmış uprəva bir qədər pul hasilatı üçün bu işulu icad edib, ədina də "stat istərsən" deddi. Pul verildi, uprəvamın da bir-iki aylıq əhtiyac rəf olundu [jaradan qaldırıldı].

Lakin bununla iş bitmədi. Hər ay yəddi milyona qədər məsarifə məhtək qalmış uprəva dəhə artıq cürətə məydan ətlib bu dəfə hükmətdən otuz beş milyon pul istəyir ki, buna şəhər mədaxilərinə də əlavə edərək, bir tövə bu iş başına vərə bilsin.

Fərz edəlim ki, hükmət buna razı oldu. Bakı uprəvasi hükmətin müavinəti ilə dekabr ayınadək yaşaya bilədi. Sonra nə olacaq? Hükmətin pul sandığına ümid bəlgəmiş Bakı uprəvasi yənəmi əyğıni yorğınına tən üzətməyəcəkdir? Sonrakı il də bu münval ilə keçərsə, bir bu qədər borc altına girmiş uprəvamın hər necə keçəcəkdir?

Bir bu qədər məxaricə müəqabilində Bakı uprəvasi faal bir uprəva əolsayı, çəndən da [o dəracədə da] camaatımıza əsar etməzdi. Amma çifəyda həştad üç milyon məxaricəli uprəvamız özünü həç bir faəliyyətdə bürzə vərmyəyir, bər-əks [əksinə], uprəvamın faəliyyətsizliyi bir dəracəyə gəlmişdi ki, onun özünə məxsus vəzifələri sair müəs-sisəllər icra edirlər. Məsələn, İndiya qədər uprəvamın bir çox vəzifəsini "Sentrodrom" adlı Mərkəzi Ev Komitəsi olan bir idarə çəşmişdir.

Bununla belə, şəhərin kəsafət [çirkilliyi] və natəmizliyi bir dəracəyə gəlmişdir ki, Səhiyyə Nazarətə də o biri tərəfdən işə müdəxilə edib uprəvanı iş gərməyə dəvət edir. Lakin uprəva məhəlləgəz olmaıy [məhəl qoyməyib], inədiqləq hər dəfə işdən boyun qaçır. Oudur ki, Səhiyyə Nazarəti uprəvanı bəzi məsələ-lərdə müttəhid edib, bir çox şikayətlər edir. Şikayətlərin ən böyüyü şəhərin küçə və bazarları kəsif [çirki] saxlandığı üçün və buna dair uprəva tərəfindən həç bir iş görülmədiyini cəhətdə yəyadə xələmi küsi [yoluxucu] naqoxlaşlan zülhür edəcəyi mülahizə olunur. Böylə bir təhlikə mübarizəsi məqsədi ilə Səhiyyə Nazarəti uprəva faəliyyətinin məyus və nətiməd olarək, əvirilmə [əzərdə] onun tamən səhiyyə əməlini [işgəyənə işlərinin] müəbhə [nəzərdə] və kontrol əltmə əlmışdir. Lakin bununla Bakı uprəvasi yənə iş gərməyə məcbur olmaıyəcəkdir. Zira o, ölü meyt

kimi uzanıb həç bir təşəbbüsədə özünü bildirməyir. Üç aydır ki, şəhəri tərtib və qaydaya salmaq üçün uprəva 500 min manat pul buraxmışdır əmma İndiya qədər yənə şəhərin küçələri məşhur məzəblər [ziyyəlliklər] kimi dəyənib durmaqdadır. Buna kontrol deyil, hükmətin fəvqəladə təftişatı (Сенаторская ревизия) zəmirdir ki, bu ətələtin səbəbi meydənə əyxsin. Görünür ki, uprəvaq əğlarnı iki saatlıq dəftərxanə məşğuliyyətdən başqa şəhərdən həç bir xəbər-ləri yoxdur. Mədəm ki, ədlərin qeydinə Sentrodrom və şəhərin təmizliyində da Səhiyyə Nazarəti çalıscəqış, uprəvamın na haqqı vardır ki, illə həştad üç milyon pul xərcəyib şəhər əhlinə də həç bir dərdinə qalməsın. Sudan başqa Bakı uprəvasi nəyə malikdir? Hənə Bakının telefonu, elektrik təmivratı [işlənirdirməs], tramvay, kanalları? Bas bu qədər pullar nəyə sərflə olunur? Bərə dəftərsiz təzə yəşlər, bir nəçə yəşşələrə bir çərə əransın, bir sədd çəkiləsın.

Hükmət bu işə müdəxilə etməyib həç bir şeyi söyləməzədən pul buraxsa, Bakı uprəvasinin əxni ən fəna həllərlə tamən olacaqdır. Onsuz da bu saat iş qorxulu görünür. Na qədar təftişət yəşləyir, bir o qədər də qarışmışda bəlanə tez rəf etmək [jaradan qaldırmaq] mümkündür!

Fərhəd Ağazadə

GENƏ HAQSIZ BÖHTANLAR

Bakı erməni daşnak fırqəsi mürəvvi-əfkəri [fikirlərini yayan orqan] olan "Vəpyev" qəzetisə 1919 tarixli nömrəsində Göyçay uezidinin [qəzasının] İvanovca üstəkondən erməni Kəşxurt kəndindən gəlmiş bir nəfərin rəvayətini bir yolda təsvir edir.

"Bütün kəndlər dağılımış, erməni millət təhajir olunur. Zülümərlə kəməkm [əvvəlki kimi] davam etməkdədir. Ermənilər öz işlərinə gələ bilməyib ölməz təhlikələrində dıçər olmaqdadırlar. Kəşxurt kəndində hükmətin gücü qəbağında bir erməni əlatlı qət olunub, ev əşşayını [tamamən ərabələrlə] Qubəxəlillə kəndinə əpərdilər. Hükmət əhəmiyyət vərmyəyir. Məhəlli üstəçot pristavi işə bəxməyir. Hükmətin nəzarət-qıyət məzəlm, biğünəh erməni kəndlərlərinin üzərinə dəvət olunur."

Halbuki İvanovca nəhiyəsində qətiyyən böylə bir şey olmamışdır və hükmət məmurları bu xüsusda ən ciddi tədbirlərə təvəssül etmişdir [əl ətməmişdir] ki, ermənilərin əhvali-siyasiyyə və ictimaiyyəsi təhvin olunsun [siyasi və ictimai vəziyyəti yüngülləşdirilsin]. Vəqədə [həqiqətdə] də belədir. Hər kəs öz iş və gücü ilə məşğuldur. İvanovkənin faal pristavi Mustafəyev həqiqətən dəyərli bir zad olub vətən və millət yolunda beş sənədən bərdir ki, mücəhdiliklə bulunub, hər çox vətən müharibəsində fədakarlığı ilə şöhrət qəzanmış, mücəhid bir zabit olduğundan, bulundugü mənəf daxilində ədələtin ən nazik [həssəs] nöqtələrini təbqiədən çəkinməmişdir.

Əhəli ərsəmdə müzrri [ziyənli] fikirlərin bu surətə olan əsədə-likdən müzrri və fitnəngiz [fitnəkar] bir vəziyyəti ələcəq təbdiir ki, bu gün bunu dəyər biləram ki, Göyçay uezidi faal, salim, doğru, dəhə doğrusu həç görülməyəcəklər bir polis təşkilatını həzdir [polis təşkilatına malikdir]. Bu idarənin başında nəçəgəlin [rais] Xanləsi, müavinləri isə Talibxan və Hamid bəylər təşkil etməkdədirlər. Bu xüsusda qubernator Rəşid bəy Axundzadəyə əhəli nəmindən təşəkkür etməyə vəc-dənə bürüldüyən.

Bununla belə, erməni qəvəsinin başları bulundən əvvəl də bu kimi nəşriyyətlərə öz qüsurlarını örtəbas eyləmək istəyirlər. Faqət buna qarşı göstəriləcək dəlillər həpsi yudurma və yalan olduğuy əşkar və məlumdur. Uyezdin bütün əhvalına əid müfəssəl məlumət əldə mövcud olduğundan, icab edən [lazım gələn] vaxtlarda meydənə qoyaçəz.

İvanovca məhəli erməniləri əcəbə yəndirdiqlər müsəlman qəvsi kəndlərinin, əpərdiqlər ev müəhalləfatlarını [ev əşşalarını], talən etdikləri müsəlman əzəqlərin, sülürələr kəsilib erməni Aməzəsp fədaliyərinin vərilmə müsəlman məllərinin, oğurlanmış müsəlman qoçuqlarını, hətk edilmiş [tapdalanmış] müsəlman ismətlərini hansı günəh tərzərlərinin yüngül tərəfinə qoymuşlar?

Bəsdir, ziyədlir, iki millətin ərsinə münafrətini [nifrət yayıran], məzərrətli [əyənli] mikrobalar salmaq. Gənə o fikirlər ətrafında dələş-məyə əlmaqəna bər vəziyyəti əlmaqədəmər. Cəhən demokratiyasına qarşı xüznə qəç xüməqədən bir əç səvəmlər. Hər kəs millətinə şəy, həç kəs qəvənşulmərdən əskik müttəhəssis [hissəli, duyğulu] deyildir. Biz arzu etməyirik ki, tarixi-məz [keçmiş tarix] təkrar etsin. Bir zaman gəyər ki, zəhmətkeş sinifləri müttəhadin [birgə] hərəkat edəcəklər. O vaxt milliyətpərvər erməni qəvənşulərmiş əllər boş, üzləri qara qalaçəqları təbədiir. Buna görə də ümidvərdiz ki, bu kimi ərəf [yalan xəbərlər] ilə qəvət sülənəlinə dölclərən qəvənşulərimiz ədəzik, hüriyyəti və müsə-vət yolunda çalısqınlar, yazsınlar. Bütün bəyğənətdə də bunları istəyir.

Hacı Hüseyn Əfəndizadə

BAKI XƏBƏRLƏRİ

Qaçqınları yardim

Türk Ədəmi-Mərkəziyyət fıraqəsi "Müsəvat" in Bakı komitəsinə bir çox qəçqərlər mürəcət ədərkə vətənanə gətərlərinə yardım və müavinət göstərtməsinə ricası edirlər. Həmin qəçqərlərin çətin vəziyyətini nəzərə alaraq onların bir bərədə vərmiş olduqları ərzi-həlləni Ümuri-Yexriyyə və Nəfiə Nəzarətinə [Sosial Təminat Nazirliyinə] gəni-dəbir, kəndi tərəfindən yardım və müavinətini təvsi oludugunu və təzliklə onların gətərlərinə imkan verilməsinin lazımiyyəti etmişdir. Ümuri-Yexriyyə Nazarəti fıraqətin təvsiyəsi üzrə hənəm qəçqənlərə lazımı qədər müavinətində bulundmuşdur.

Fəhlə həyatından

Məsələn əməllərlərinin təttili
Balaxanından Türk Ədəmi-Mərkəziyyət fıraqəsi "Müsəvat" in Bakı komitəsinə telefonla xəbər vərmişlərdir ki, Balaxanıda "Kəspikiyyə tovarışestvo" Qukasovun mədanində müsəlman əməlləri tətil etmiş və mədəni saxlamışlardır. Əməllərinin tətil etmələrinə zeydədik faqərə [saşəddəki hədlə] səbəb olmuşdur.

Keçən Mart hədisətə vaxtında məzkur [adi çəkilən] firmada qulluq edən ermənilər Bəxşi Səturov (buruq ustası), Qıriqi və Məspə (qəçqərlər) müsəlman əməlləri haqqında əlməzın zülüm və əziyyətləri rəvə görüb və bir çox müsəlman əməllərinin quylarına buraxmışdır. İtəli hənəm ermənilər məzkur firmə tərəfindən yənidən quləşlə qəbul edilmişlər və buna işə müsəlman əməlləri rəzə olmaıyib protesto etmişlər və onların qulluğunda qovulmalarını tələb etmişlərdir. Əməllərin bu tələbi qəbul edilməyindən, aprelin 19-u səhər saat 11-dən başlaıyaraq tətil əlan edərək işləri saxlamışlardır.

"Müsəvat" fıraqəsi tərəfindən bir bərədə Məsəl Nəzarətinə [Əmək Nəzərliyinə] xəbər vərildikə, o bir nəfər rus gəndərmişdir ki, o da dil bilmədiyindən müsəlman əməllərinin tələbatını ənləməmişdir. Bu işə dəhə də narazılığa səbə olmuşdur. Bu münasibətə fıraqə yəndən Məs